

Р.КАЛЮЖНИЙ

доктор юридичних наук, професор

Нещодавно вітчизняну юридичну літературу доповнило нове оригінальне і змістовне видання, в якому зроблено спробу з'ясувати винесене у назві рецензії питання, яке завжди заслуговувало на увагу та обговорення науковою спільнотою нашої країни.

Йдеться про один з перших українських підручників «Порівняльне правознавство»*, створений співробітниками Київського університету права у зв'язку із запровадженням у його навчальну програму однойменного курсу. З огляду на те, що рано чи пізно до таких рішень дійдуть й інші вищі юридичні навчальні заклади країни, розроблення і видання цього підручника слід визнати актуальним і своєчасним.

Знайомство з підручником переконує, що в цілому він підготовлений на добротному професійному, науковому і методологічному рівнях. Авторська концепція його побудована не тільки на узагальненні доктринальних поглядів і праць вітчизняних, російських та інших зарубіжних компаративістів, а й на залученні до нього нових поглядів і точок зору, що виникли у пострадянському, постсоціалістичному правовому просторі після розпаду СРСР та європейської соціалістичної системи. Концептуально автори сприймають порівняльне правознавство як своєрідний загальний інтегруючий знаменник, що поєднує всі правові системи і правові сім'ї світу. І вже цим визначається як актуальність підручника, так й запровадження порівняльного правознавства як окремої дисципліни в Київському університеті права й, слід сподіватися, і у інших вищих юридичних закладах України. До того ж, автори слушно наголошують на значній ролі порівняльного правознавства для корінної перебудови сучасного правопорядку і права України й адаптації останнього до нових соціально-політичних, економічних та міжнародно-правових вимог, стандартів, чинників і умов, для прогнозування та пошуку оптимальних шляхів правового розвитку України, побудови моделі її сучасного і майбутнього суспільства в умовах зовнішнього впливу існуючого правового простору

* Дмитрієв А.І., Шепель А.О. Порівняльне правознавство. Навч. посіб. / Відп. ред. В.Н.Денисов. — К.: Юстініан, 2003. — 184 с.

в регіональному і світовому змісті та процесу зближення, взаємовпливу та взаємінтеграції національних правових систем світу.

Рецензоване видання характеризується чіткою юридичною логікою, цілісністю форми і завершеністю змісту, а його структура створює досить повне уявлення щодо предмета навчального курсу та порівняльного правознавства як науки взагалі.

Структурно підручник складається із загальної, особливої та заключної частин.

У загальній частині, традиційно присвяченій всебічному розгляду теоретичних основ порівняльного правознавства, зроблено акцент на предмет, метод, функції, методологію порівняльного правознавства, порівняльно-правовий метод, порівняльно-правові дослідження, класифікацію основних правових систем сучасності, взаємовідносини порівняльного правознавства з міжнародним та міжнародним приватним правом, використанні порівняльного правознавства у процесі уніфікації права тощо.

В особливій частині, присвяченій правовій географії світу, також традиційно розглянуті основні правові системи і сім'ї сучасності, зокрема романо-германська (континентальна) правова сім'я; правова сім'я загального права; релігійні та традиційні правові сім'ї, в тому числі мусульманська, індуська; правові системи країн Далекого Сходу, зокрема китайська; африканська правова сім'я, а також змішані правові сім'ї. Але особливої уваги і позитивної оцінки заслуговує новела авторів — окрема глава особливої частини підручника, у якій авторами здійснена спроба визначити сучасну правову систему України як постсоціалістичну і перехідну та спрогнозувати можливі напрями її еволюції з огляду на зовнішньо- та внутрішньоправові простори, що впливають на її подальший розвиток.

Слід також позитивно оцінити й іншу новелу авторів — заключну частину підручника, присвячену деяким узагальненим оцінкам, вимогам та рекомендаціям сучасної західної компаративістики щодо ролі й методології порівняльного правознавства взагалі та порівняльно-правових досліджень і певних вимог до їх учасників, зокрема.

Не виключено, що незвична структура рецензованого підручника, обрана авторами, як і зазначені вище новели, можуть викликати певний опір або визначатимуться

певними фахівцями як дискусійні. Але, вважаю, це не може вплинути на загальну позитивну оцінку цієї праці. До того ж відомо, що саме дискусія сприяє розвитку науки, а наявність певної кількості дискусійних положень завжди свідчила про новаторський, творчий характер підходів, що цілком стосується авторів даної праці.

Щодо критичних зауважень можна обмежитися побажанням у подальшій роботі не тільки більш повно висвітлити правові системи світу, не обмежуючись наведеними, а й приділити більше уваги рекомендаціям щодо інформаційного забезпечення порівняльно-правових досліджень і навчального процесу опанування курсу порівняльного правознавства за рахунок використання можливостей численних комп'ютерних баз правових даних, в тому числі Інтернету.

Отже, можна впевнено стверджувати, що автори успішно впоралися із взятим на себе завданням і тим самим не тільки надали своєчасну відповідь на запит часу, а й заповнили певну прогалину у вітчизняній юридичній літературі.

Враховуючи високий науковий рівень видання, а також з огляду на наведене вище, підручник, на мою думку, слід вважати закінченою науковою працею, яку можна рекомендувати не тільки для використання у навчальному процесі, а й для багатьох категорій юристів, законодавців, держслужбовців, науковців, які застосовують у своїй діяльності порівняльно-правові дослідження.

В цілому можна поздоровити авторів — наших колег з безсумнівним успіхом у вирішенні складного питання, яке матиме серйозне наукове і практичне значення.

Підручник з трудового права України

А.МАЦЮК

*доктор юридичних наук,
керівник Головного науково-експертного управління
Апарату Верховної Ради України,*

І.ЗУБ

*кандидат юридичних наук,
завідувач відділу цього управління,*

І.ЛАВРІНЧУК

*кандидат юридичних наук,
головний науковий консультант
відділу цього управління*

Вихід у світ такого нового галузевого юридичного видання, як підручник Н.Б.Болотіної «Трудове право України»*, гармонійно увійшов у процес оновлення засад і змісту юридичної освіти в Україні, про що свідчить максимальне наближення його матеріалу до вимог Програми розвитку юридичної освіти на період до 2005 року.

Необхідність забезпечення якості підготовки та перепідготовки юридичних кадрів, приведення змісту юридичної освіти у відповідність із сучасними вимогами міжнародного права, національного законодавства, юридичної практики вимагає створення й

нового покоління підручників з адаптованим до сучасних потреб змістом правових дисциплін.

У підручнику в першу чергу привертає увагу, по суті, альтернативна традиційній з радянських часів теорії трудового права структурна систематизація за предметом галузі, що включає індивідуальні та колективні трудові відносини. Така побудова підручника враховує систему нормативного регулювання Міжнародної організації праці та відповідний зарубіжний досвід.

Визначальним для цієї авторської праці можна назвати спрямування навчальних положень на висвітлення механізму забезпечення встановлених міжнародними нормами, Конституцією та законодавством України соціально-економічних прав людини у сфері найманої праці. Крім того,

* Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. — К.: Вікар, 2003. — 725 с. — (Вища освіта XXI століття).